

בגיליון הבא יופיע
תיאור של סביבת
למידה ממוחשבת
של מט"ח בנושא:
**מאפייני חיים -
דטה-מדיה.**

ד"ר ליאת (טיבר) בן-
דוד ומירי דרסלר,
המרכז לחינוך מדעי
טכנולוגי בית הספר
לחינוך, אוניברסיטת
תל-אביב.

עיינו ערך: חיים

ד"ר ליאת (טיבר) בן-דוד
מירי דרסלר

בהוצאת אוניברסיטת תל-אביב,
בית הספר לחינוך,
המרכז לחינוך מדעי וטכנולוגי

יחידת הלימוד **עיינו ערך: חיים** עוסקת בהיבטים מדעיים, טכנולוגיים, תרבותיים, רגשיים, פילוסופיים, ערכיים ומוסריים, הקשורים במשמעות החיים, בגישה מערכתית. ההיבטים הערכיים-המוסריים הם הגורם המניע המוביל את תהליך הלמידה ביחידה זו, תוך הדגשת הצורך בידע ובהבנה מדעיים וטכנולוגיים ובאחריות מוסרית על-מנת להתמודד עם שאלות כגון אלה.

רעיונות מרכזיים

- אנו חולקים את סביבתנו, על כל משאביה הדוממים והחיים, עם יצורים חיים אחרים.
- תופעת החיים מתבטאת ברמות שונות (רמת היצור החי, רמת האוכלוסייה, רמת הסביבה וכדומה). בכל הרמות החיים הם תופעה מערכתית, ותפקודה תלוי ביחסי-הגומלין בין חלקי המערכת, כמו גם בין המערכת לבין מרכיבי הסביבה השונים.
- האדם הוא היצור החי בעל היכולת הגבוהה ביותר לשנות, לעצב ולהשפיע על סביבתו.
- כדור-הארץ הוא המקום היחיד ביקום הידוע כיום, שבו קיימים התנאים המאפשרים חיים. לפיכך מוטלת עלינו החובה לפיתוח בר-קיימא המתייחס באחריות, בכבוד ובאופן מבוקר לכלל מרכיבי הסביבה, והמאפשר את ניצול מרכיבי הסביבה היום תוך דאגה לדורות הבאים.
- קיומם של יצורים חיים תלוי ביחסי-הגומלין שבין כל מערכות הגוף, מחד, ובין לבין הסביבה החיצונית והפנימית של היצור החי, מאידך, ומושפע מהם.
- על-פי התפיסה האנושית, החיים אינם תופעה פיסיוולוגית בלבד, אלא הם מבטאים משמעות החובקת בתוכה היבטים ערכיים, מוסריים, תרבותיים וחברתיים.
- ברמת הפרט החיים הם תופעה זמנית; ברמת המין החיים הם תופעה ארוכת-טווח; ברמת התרבות תפיסת החיים מוטבעת בדמותה של החברה.
- בהיותן תוצר של חשיבה אנושית, תיאוריות מדעיות הן דינמיות ועשויות להשתנות במרוצת השנים.
- הידע וההבנה המצויים בידינו כיום ביחס לתופעת החיים ולערכם מסייעים בפיתוח תחושות של הזדהות, קרבה, מחויבות ואחריות כלפי עצמנו, כלפי יצורים חיים אחרים וכלפי הסביבה. יחס זה הוא חיוני לפיתוחן של מיומנויות חשיבה, עשייה והתנהגות בנות-קיימא.

מקום היחידה בתוכנית הלימודים

יחידת הלימוד **עיינו ערך: חיים** מיועדת להיות החוליה הראשונה במכלול היחידה העוסקת בנושא **תופעות, מבנים ותהליכים ביצורים חיים** בתוכנית הלימודים **מדע וטכנולוגיה בחטיבת-הביניים - משולש המוחו"ט**. כחלק מתוכנית זו מניחה יחידת הלימוד את התשתית להמשך התפתחותה של התפיסה המערכתית, האקולוגית-ההומניסטית, אשר החלה להיבנות אצל הלומדים בלימודי

המדע והטכנולוגיה בבית-הספר היסודי. בכך ממשיכה יחידה זו לפתח את התפיסה הרואה את מקומו של האדם כחלק מעולם החי, תוך הדגשת ייחודו והבנת קשרי-הגומלין הקיימים בין האדם לבין סביבתו. תהליך הלמידה רותם את הקשר האישי-החוויתי, הנובע מגילם של הלומדים, אל הנושאים הנלמדים בהיבטים קוגניטיביים, אפקטיביים והתנהגותיים. הלומדים מגיעים אל היחידה עם תפיסות אינטואיטיביות, שנרכשו במהלך חייהם בהתנסויות יומיומיות, ועם ידע פורמלי שרכשו ביחידות לימוד אחרות. תהליך הלמידה מעמיק ומרחיב את הבנתם של הלומדים בתפיסת מאפייני החיים הבסיסיים, בתפיסת החיים כמכלול מערכתי שלם, בעל תת-מרכיבים המקיימים ביניהם יחסי-גומלין מורכבים. היחידה מהווה צומת מקשר להרחבת הבנתם של מאפייני חיים נוספים, כגון תקשורת, הגנה, תורשה ותזונה - נושאים אשר יילמדו ביתר-הרחבה ביחידות לימוד אחרות בכיתות הגבוהות יותר.

ביחידה משולבים כמה היבטים:

- **ההיבט החברתי** סובב סביב משמעויות שונות המיוחסות לערך "חיים". היבט זה מתמקד בהשפעתם של תפיסות חברתיות, מוסריות ותרבותיות ושל אמונות, עמדות, התנהגות, תהליכי קבלת החלטות ופתרון בעיות ברמה אישית וברמה חברתית תוך התמקדות בסוגיות הערכיות, הנובעות מיחסי-הגומלין הקיימים בין תפיסות אלה לבין הידע המדעי-הטכנולוגי.
- **ההיבט המדעי** מתמקד בהתפתחות הידע בנושאי תופעת החיים ומאפייניה, תוך התייחסות להתפתחות עולם החי ולהשלכותיו של ידע זה על החשיבה ועל ההתנהגות האנושית.
- **ההיבט הטכנולוגי** מדגיש את האמצעים שפיתח האדם כדי להתערב בתהליכי החיים שלו ושל יצורים חיים אחרים, לשפר את איכותם, להאריך את תוחלת החיים ואת יישומם של אמצעים אלה בחיי היומיום.